

Barbara Kos

Spółeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR) – mit czy rzeczywistość?

Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu 35, 143-157

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BARBARA KOS¹

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW (CSR) – MIT CZY RZECZYWISTOŚĆ?

Streszczenie

Procesy zachodzące we współczesnym świecie, takie jak: internacjonalizacja, globalizacja czy regionalizacja oraz wzrost świadomości społecznej i ekologicznej, stawiają przed podmiotami gospodarczymi coraz to nowe wymagania. Umiejętność sprostania wymogom nowoczesnego biznesu to m.in. realizacja w praktyce koncepcji społecznie odpowiedzialnego biznesu. Powodzenie strategii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw uzależnione jest od wielu czynników ekonomicznych, społecznych, instytucjonalnych oraz kulturowych. Celem artykułu jest przedstawienie istoty społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, przesłanek prawnych i normalizacji CSR oraz wybranych danych dotyczących CSR według raportu UN Global Compact.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność, ISO 26000, CSR, czynniki prawne

Wprowadzenie

Rozwój gospodarczy, internacjonalizacja oraz procesy globalizacji stawiają przed podmiotami gospodarczymi coraz to nowe wymagania. Wymagania te wynikają m.in. ze zwiększającej się wymiany międzynarodowej (towarowej, usługowej, kulturalnej itp.), rozwoju zakresu działalności, przyspieszenia tempa obrotu towarowego, przepływu informacji, znoszenia barier oraz rosnących współzależności między państwami. Przedsiębiorstwa coraz częściej zwracają uwagę na konieczność akceptacji społecznej ich działalności oraz kształtowania pozytywnego wizerunku w otoczeniu. Decyduje on bowiem o tym, jak dany podmiot postrzegany jest w otoczeniu i oceniany przez to otoczenie z punktu widzenia relacji z otoczeniem wewnętrznym i zewnętrznym, oferty produkto-

¹ barbara.kos@ue.katowice.pl.

wej/usługowej, wiarygodności i zaufania do firmy itp. Podmioty gospodarcze coraz częściej wpisują w swe strategie działania cele wiążące się z przejmowaniem odpowiedzialności za oddziaływanie na sferę społeczną i środowisko naturalne. Czy jednak w praktyce jest to możliwe do osiągnięcia – decyduje często wiele czynników: rodzaj systemu gospodarczego, obowiązujące prawo, zestaw norm i obyczajów przyjętych w danym kraju i społeczeństwie². Mimo tego, że zagadnienie odpowiedzialności ma swoje korzenie jeszcze w starożytności, dyskusje nad problematyką społecznej odpowiedzialności na szerszą skalę podjęto w drugiej połowie ubiegłego stulecia, zaś w XXI wieku potraktowano zagadnienie społecznej odpowiedzialności jako jeden z priorytetów w europejskiej dyskusji, a pogłębioną refleksję nad społeczną odpowiedzialnością instytucji finansowych rozpoczął dopiero kryzys finansowy na świecie w 2008 roku³.

Celem artykułu jest przedstawienie istoty społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, przesłanek prawnych i normalizacji CSR oraz wybranych danych dotyczących CSR według raportu UN Global Compact.

Istota społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (CSR)

Praktycznie brak jest jednej uniwersalnej definicji określającej istotę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Corporate Social Responsibility (CSR) określa się jako koncepcję, dzięki której przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Można zauważyć pewne podobieństwa pomiędzy CSR a PR, jako że obie te działalności polegają w dużej mierze na przekazywaniu informacji do odbiorców zewnętrznych, budowaniu reputacji oraz tworzeniu relacji z najważniejszymi grupami interesariuszy⁴.

Bycie odpowiedzialnym nie oznacza tylko spełnienia wszystkich wymogów formalnych i prawnych, ale także zwiększone inwestycje w zasoby ludzkie, ochronę środowiska i relacje z otoczeniem firmy, czyli dobrowolne zaangażowanie. Społeczna odpowiedzialność jest procesem, w ramach którego przedsię-

² Zob. G. Bartkowiak, *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, Difin, Warszawa 2011.

³ A. Adamus-Matuszyńska, *Społeczna odpowiedzialność w sektorze bankowym*, w: *Społeczna odpowiedzialność – aspekty teoretyczne i praktyczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego, „Studia Ekonomiczne” nr 64, Katowice 2011, s. 119–135.

⁴ I. Pollach, T. Johansen, A. Nielsen, Ch. Thomsen, *The integration of CSR into corporate communication in large european companies*, „Journal of Communication Management” 2012, Vol. 16, No. 2, s. 205, <http://www.emeraldinsight.com/1363-254X.html> (24.04.2014).

biorstwa zarządzają swoimi relacjami z różnorodnymi interesariuszami, którzy mogą mieć faktyczny wpływ na sukces w działalności gospodarczej. Należy je zatem traktować jako inwestycję, a nie koszt⁵. W większości definicji ujmujących w ten sposób istotę społecznej odpowiedzialności pojawiają się następujące stwierdzenia⁶:

- społeczna odpowiedzialność jest elementem strategii przedsiębiorstwa,
- istniejąca konkurencja wymaga od przedsiębiorstw oparcia przewagi konkurencyjnej na czynnikach pozaekonomicznych,
- dbałość o grupy związane z przedsiębiorstwem w sferach niezwiązanych bezpośrednio z jego działalnością pozwala na uzyskanie lojalności klientów w stosunku do marki przedsiębiorstwa lub przychylności potencjalnych klientów.

Podstawowym założeniem CSR jest odpowiedzialne i etyczne postępowanie biznesu względem grup społecznych, na które oddziałuje, z możliwie największym poszanowaniem środowiska przyrodniczego⁷. Do podstawowych przesłanek rozwoju i wzrostu znaczenia idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw można zaliczyć m.in. następujące⁸:

- a) ekologiczne – narodowe i międzynarodowe inicjatywy dotyczące zmian klimatycznych; zwiększenie orientacji na ekorozwój; zwiększenie się kosztów przedsiębiorstw w związku z nakładaniem na nie kar i opłat z powodu nieprzestrzegania standardów ekologicznych; wzrost świadomości ekologicznej w społeczeństwach, głównie w krajach wysoko rozwiniętych;
- b) społeczne – zwiększenie nacisku na ochronę danych osobowych; dążenie do minimalizacji działań polegających na manipulowaniu informacjami i ich fałszowaniu; ochrona przed cyberatakami; wzrost oczekiwań społecznych dotyczących warunków i bezpieczeństwa pracy; domaganie się poszanowania praw konsumenta oraz poszanowania praw człowieka;
- c) ekonomiczne – wzrost znaczenia czynników pozafinansowych w procesie oceny działalności przedsiębiorstw; ochrona przed brakiem posza-

⁵ *Spoleczna odpowiedzialność biznesu*, http://www.pozYTEK.gov.pl/Spoleczna_odpowiedzialnosc_biznesu,464.html (28.02.2014).

⁶ J. Nakonieczna, *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw międzynarodowych*, Difin, Warszawa 2008, s. 20.

⁷ *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR)*, <http://www.mg.gov.pl/node/10892> (30.03.2014).

⁸ A. Paliwoda-Matiolańska, *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, C.H. Beck, Warszawa 2014, s. 20–21; J. Adamecyk, *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2009, s. 16.

nowania praw własności – piractwem czy szpiegostwem ekonomicznym; wzrost znaczenia akcjonariatu mniejszościowego; wzrost znaczenia nadzoru korporacyjnego; możliwości uzyskania przewagi konkurencyjnej w dziedzinach trudnych do imitacji; poprawa reputacji i wizerunku przedsiębiorstwa;

- d) organizacyjne – splaszczenie struktur organizacyjnych, struktury sieciowe, koncepcja przedsiębiorstwa rozległego, partnerskiego, trudne do określenia granice przedsiębiorstwa; wzrost znaczenia kooperacji, aliansów strategicznych; wzrost znaczenia klienta i jego wpływ na proces zarządzania; wzrost znaczenia inwestorów, interesariuszy przedsiębiorstwa; skracanie cyklu życia produktów, ogromne znaczenie i rola innowacyjności.

CSR nie dotyczy jedynie firm dużych, jak mogłaby sugerować nazwa *corporate*, ale również małych i średnich, co zwykle się określać terminem odpowiedzialna przedsiębiorczość (*responsible entrepreneurship*). Niemniej jednak rozmiar przedsiębiorstwa jest istotnym czynnikiem wpływającym na implementację działań CSR – duże przedsiębiorstwa wykazują się zazwyczaj wyższą świadomością potencjalnych korzyści wynikających ze stosowania CSR oraz częściej podejmują działania mające na celu realizację CSR⁹. Co więcej, CSR zyskuje też bardziej uniwersalny wymiar jako społeczna odpowiedzialność (SR), w której ważną rolę odgrywa zrównoważony rozwój i która dotyczy różnych organizacji, nie tylko firm, ale i organizacji pozarządowych czy agend rządowych.

Wdrożenie i powodzenie strategii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw uzależnione są od wielu czynników (ekonomicznych, społecznych, instytucjonalnych, kulturowych), umiejętności i kompetencji pracowników oraz kultury organizacyjnej. Zarządzanie przedsiębiorstwem w sposób efektywny i przynoszący zyski może współgrać z deklarowaną agendą CSR. Jednak czasami okazuje się, że działania pozwalające na osiągnięcie wyników finansowych nie są zbieżne z deklarowanymi celami CSR. W takiej sytuacji może pojawić się tendencja do deklarowania działań w ramach CSR i zaniechanie ich wdrażania¹⁰.

⁹ M. Santos, *CSR in SMEs: strategies, practices, motivations and obstacles*, „Social Responsibility Journal” 2011, Vol. 7, No. 3, s. 492, <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1747-1117> (24.04.2014).

¹⁰ N. Kakabadse, A. Kakabadse, L. Lee-Davies, *CSR leaders road-map*, „Corporate Governance” 2009, Vol. 9, No. 1, s. 51, <http://www.emeraldinsight.com/1472-0701.html> (24.04.2014).

Współczesny kryzys finansowy i gospodarczy wywołał dyskusję nad skutecznością w praktyce społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, a nie tylko instytucji finansowych. Zdaniem niektórych autorów (cytujących pogląd M. Friedmana, że społeczną odpowiedzialnością biznesu jest wypracowanie zysku) CSR znajduje się na pograniczu między sferą biznesową oraz społeczną – i w trzech słowach stanowiących jego nazwę starano się określić związek między tymi sferami. Coraz częściej jednak opisuje się CSR w połączeniu z jego wpływem na efektywność biznesu, a pomija się jego wpływ na społeczność¹¹.

W literaturze przedmiotu pojawiły się również propozycje zasad rozwoju nowego modelu koncepcji CSR. Są to zasady 4E (z języka angielskiego)¹²:

- *economy* (ekonomiczne) – wpływ nadwyżki bilansu obrotów z zagranicą, długu publicznego, produkcji, produktów, różnego rodzaju ryzyka na gospodarkę,
- *ethics* (etyczne) – obawy o ludzi, planetę, zysk,
- *legal* (prawne) – konsekwencje regulacji, (nie)przestrzegania, (anty)korupcji, (nie)równouprawnienia,
- *environment* (środowisko naturalne) – wpływ na otoczenie: interesariuszy, środowisko naturalne, dziedzictwo kulturowe.

Nie ulega jednak wątpliwości, że przedsiębiorstwa funkcjonują w otoczeniu, które odczuwa określone potrzeby i formułuje oczekiwania nie tylko dotyczące dostarczanych dóbr i usług, ale także – jakości życia człowieka, ochrony środowiska naturalnego, transparentności działań, społeczeństwa opartego na wiedzy.

Przesłanki prawne i normalizacyjne CRS

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw w Unii Europejskiej znajduje swoje odzwierciedlenie w wielu dokumentach oraz podejmowanych działaniach, często o charakterze dyskusyjnym czy postulatywnym, mających na celu stworzenie europejskiego standardu odpowiedzialności społecznej. Koncepcja CRS traktowana jest w Unii Europejskiej jako jedno z narzędzi wspierania wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich oraz zwiększania jej spójności ekonomicznej i społecznej w powiązaniu ze Strategią Lizbońską oraz Strategią Zrównoważonego Rozwoju.

¹¹ S. Brooks, *CSR and the strait-jacket of economic rationality*, „International Journal of Sociology and Social Policy” 2010, Vol. 30, No. 11/12, s. 613, <http://www.emeraldinsight.com/0144-333X.html> (24.04.2014).

¹² L. Lauesen, *CSR in the aftermath of financial crisis*, „Social Responsibility Journal” 2013, Vol. 9, No. 4, s. 645, <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1747-1117> (24.04.2014).

Pierwszym z istotniejszych dokumentów opublikowanych przez Komisję Europejską jest Zielona Księga z 18 lipca 2001 roku, w której przedstawiono istotę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw oraz sposoby promowania jej idei; zapoczątkowała ona szeroką debatę na ten temat¹³. W lipcu 2002 roku Komisja Europejska wydała Komunikat¹⁴ zawierający wnioski wynikające z debaty, w którym przedstawiła strategię upowszechniania i promowania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, zwracając uwagę na międzynarodowy wymiar społecznej odpowiedzialności i potrzebę powiązania jej z międzynarodowymi standardami, na znaczenie reputacji i wizerunku przedsiębiorstw oraz rosnące zainteresowanie warunkami wytwarzania dóbr i usług oferowanych na rynku.

Powołane w 2002 roku Europejskie Forum CSR wydało 29 czerwca 2004 roku Raport¹⁵, w którym dokonano oceny społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw w Unii Europejskiej, wskazując propozycje dalszych przedsięwzięć w zakresie kształtowania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. W marcu 2006 roku Komisja opublikowała Komunikat¹⁶ dotyczący CSR pt. *Realizacja partnerstwa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: uczynienie Europy liderem w zakresie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw*, ogłaszając w nim sojusz przedsiębiorstw na rzecz CSR. Problematyka społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw znajduje się również w obszarze zainteresowania Parlamentu Europejskiego, który m.in. w maju 2002 roku przyjął rezolucję o upowszechnianiu praktyk społecznej odpowiedzialności biznesu.

Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw stała się także przedmiotem zainteresowania wielu organizacji międzynarodowych. Przykładem – Global Compact działający w ramach ONZ, który powstał w 1999 roku z inicjatywy Sekretarza Generalnego Kofi Annana na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos, jako forma współpracy przedsiębiorstw i ONZ na rzecz lepszego kształtowania procesu globalizacji pod kątem społecznym i ekologicznym. UN Global Compact¹⁷ w dziesięciu zasadach ujmuje podstawowe prawa człowieka, standardy pracy, zasady prowadzenia działalności w sposób przyjazny dla śro-

¹³ *Promoting a european framework for corporate social responsibility*, Green Paper, European Commission, Brussels 18.07.2001.

¹⁴ *Communication from the Commission concerning corporate social responsibility: a business contribution to sustainable development*, Bruksela, 2 lipca 2002, COM (2002) 347 final.

¹⁵ *European multistakeholder forum on CSR. Final results and recommendations. Final report*, 29 June 2004.

¹⁶ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0136:PL:NOT\(30.03.2014\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0136:PL:NOT(30.03.2014))

¹⁷ *O UN Global Compact*, <http://ungc.org.pl/o-un-global-compact/> (30.03.2014)

dowiska oraz z zakresu przeciwdziałania korupcji. Jest największą na świecie inicjatywą ONZ na rzecz społecznej odpowiedzialności biznesu i wspierania zrównoważonego rozwoju. Od momentu oficjalnej inauguracji 26 lipca w 2000 roku w siedzibie ONZ w Nowym Jorku – do inicjatywy przystąpiło już ponad 10 000 członków ze 145 krajów¹⁸ oraz rozwinęła się wielonarodowa sieć interesariuszy Global Compact. Sieć zbudowana jest z rdzenia – Biura UN Global Compact oraz siedmiu agend ONZ¹⁹:

- Międzynarodowej Organizacji Pracy,
- Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka,
- Programu Narodów Zjednoczonych Ochrony Środowiska,
- Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju,
- Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Organizacji Rozwoju Przemysłu ONZ,
- Biura ONZ ds. Kontroli Narkotyków i Zapobiegania Przestępczości,
- Podmiot Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz Równości Płci i Wzmocnienia Kobiet.

Istnieją także systemy wspomagające zarządzanie w zakresie CSR, które mogą być również certyfikowane. Można do nich zaliczyć systemy zarządzania jakością zgodne z normą ISO 9001:2000 zastąpione ISO 9001:2008. System zarządzania środowiskowego zgodny z normą ISO 14001, unijny system zarządzania środowiskowego System Ekozarządzania i Audytu EMAS (*Eco Management and Audit Scheme*). Normy związane z higieną i bezpieczeństwem pracy: Norma PN-N-18001:2004 „Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania” oraz specyfikacja OHSAS 18001:2007, zawierające wytyczne dotyczące systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w ramach ogólnego zarządzania firmą (organizacją). System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji zgodnie z ISO/IEC 27001²⁰ stanowiący zbiór wymagań umożliwiający ustanawianie, wdrożenie, monitorowanie, przegląd, utrzymanie i doskonalenie polityki bezpieczeństwa firmy. Standard społecznej odpowie-

¹⁸ Według kraju pochodzenia przedsiębiorstw biorących udział w inicjatywie Global Copmact: najwięcej przedsiębiorstw (prawie 1000) z Hiszpanii; na drugim miejscu jest Francja (prawie 800 uczestników); w dalszej kolejności Japonia (prawie 400); Brazylia, Stany Zjednoczone i Meksyk (po około 300); Chiny, Kolumbia, Niemcy, Dania, Wielka Brytania (po około 200); Polska nie znajduje się w pierwszej dwudziestce krajów uczestniczących w inicjatywie. Za: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 24.

¹⁹ *O UN Global...* (30.03.2014).

²⁰ *Certyfikacja ISO 27001*, http://www.tuv.com/pl/poland/uslugi/systemy_zarzdzenia/it_telekomunikacja/iso_27001_pl/iso-27001.html (30.03.2014).

działności w zarządzaniu zasobami ludzkimi SA 8000 (*Social Accountability*)²¹ jest z kolei normą uniwersalną nawiązującą do norm ISO dotyczących jakości. Standard AA 1000²² określa zasady dobrej praktyki we wdrażaniu zasad społecznej odpowiedzialności do zarządzania przedsiębiorstwem (organizacją).

Najnowsza norma ISO 26000²³ została opracowana przez Międzynarodową Organizację Standaryzacyjną (ISO) w 2010 roku (1.11.2010 r. to data opublikowania normy ogłoszona przez ISO) jako przewodnik dla organizacji w zakresie stosowania zasad odpowiedzialności społecznej i środowiskowej. Inauguracja polskiej wersji językowej odbyła się w grudniu 2012 roku. PN-ISO 26000, czyli „Guidance on social responsibility”, zawiera wytyczne dotyczące odpowiedzialności społecznej zdefiniowanej jako odpowiedzialność organizacji za wpływ podejmowanych przez nią decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko, przez przejrzyste i etyczne zachowanie w kluczowych obszarach, takich jak:

- ład organizacyjny,
- prawa człowieka,
- praktyki z zakresu pracy,
- środowisko,
- uczciwe praktyki operacyjne,
- zagadnienia konsumenckie,
- zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej.

Norma ISO 26000 jest przeznaczona dla wszystkich organizacji: biznesowych, administracji rządowej i samorządowej oraz trzeciego sektora. Norma ta nie podlega certyfikacji, jest zbiorem praktyk i standardów dających możliwość dobrowolnego ich stosowania przez organizację. Każda organizacja może posługiwać się tą normą, jeżeli postępuje zgodnie z jej zasadami. Można wybrać te obszary, które jej dotyczą, i dostosować się do nich. Istnieje dużo dobrowolnych regulacji w kwestii CSR, część z nich jest zawarta w aneksie do ISO 26000. Pochodzenie dobrowolnych regulacji jest bardzo różne, począwszy od indywidualnych rozwiązań wdrażanych w danym przedsiębiorstwie – po inicja-

²¹ *Certyfikacja SA 8000 – standard CSR*, http://www.tuv.com/pl/poland/uslugi/systemy_zarzadzania/zrownowazony_rozwoj_csr/sa_8000_pl/sa-8000.html (30.03.2014).

²² *Standardy AA1000*, <http://www.aa1000.pl/standardy-aa1000> (30.03.2014).

²³ *ISO 26000*, <http://www.biznesodpowiedzialny.pl/index.php/baza-wiedzy/standardy-i-wytyczne/1-artykuly/16-iso-26000>; *ISO 26000*, <http://www.pkn.pl/iso-26000> (28.02.2014).

tywy na szeroką skalę, będące wynikiem negocjacji w danym sektorze gospodarki²⁴.

Jednocześnie pojawiają się pytania, czy możliwe jest przygotowanie jednolitego zbioru praw i reguł CSR, który obowiązywałby wszystkie przedsiębiorstwa, określając²⁵:

- za przestrzeganie których standardów przedsiębiorstwa powinny być odpowiedzialne,
- w jaki sposób można pociągać przedsiębiorstwa do odpowiedzialności,
- jakiego rodzaju sankcje i środki odstraszcające byłyby najbardziej efektywne.

Należy również wspomnieć o standardach oceny społecznej odpowiedzialności w formie raportów, których wytyczne zostały opracowane przez Global Reporting Initiative (GRI)²⁶. GRI jest międzynarodową organizacją, wyznaczającą standardy raportowania społecznej odpowiedzialności biznesu na świecie.

Wybrane zagadnienia CSR według raportu UN Global Compact

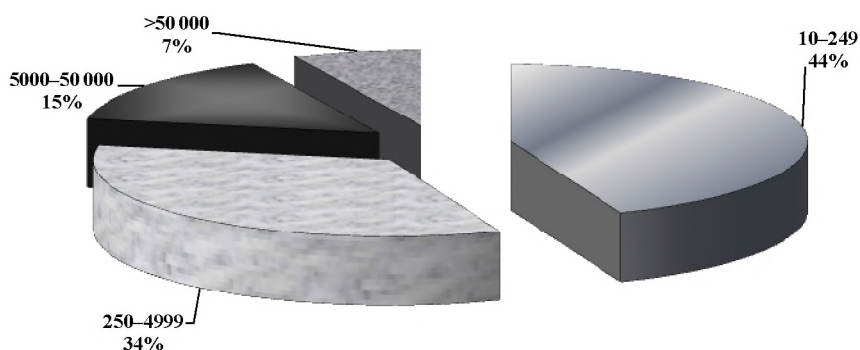
W 2013 roku UN Global Compact opublikował raport dotyczący odpowiedzialności przedsiębiorstw²⁷. W listopadzie 2012 roku wszystkie podmioty uczestniczące w inicjatywie Global Compact zostały zaproszone do wzięcia udziału w badaniu online w języku angielskim, chińskim, francuskim i hiszpańskim. W badaniu wzięło udział 1712 respondentów z 113 krajów. Na rysunku 1 przedstawiono liczbę firm biorących udział w badaniu według wielkości zatrudnienia, zaś rysunku 2 – region pochodzenia krajów.

²⁴ K. Delchet-Cochet, L. Vo, *Classification of CSR standards in the light of ISO 26000*, „Society and Business Review” 2013, Vol. 8, No. 2, s. 137, <http://www.emeraldinsight.com/1746-5680.htm> (24.04.2014).

²⁵ A. Adeyeye, *Universal standards in CSR: are we prepared?*, „Corporate Governance” 2011, Vol. 11, No. 1, s. 108, <http://www.emeraldinsight.com/1472-0701.html> (24.04.2014).

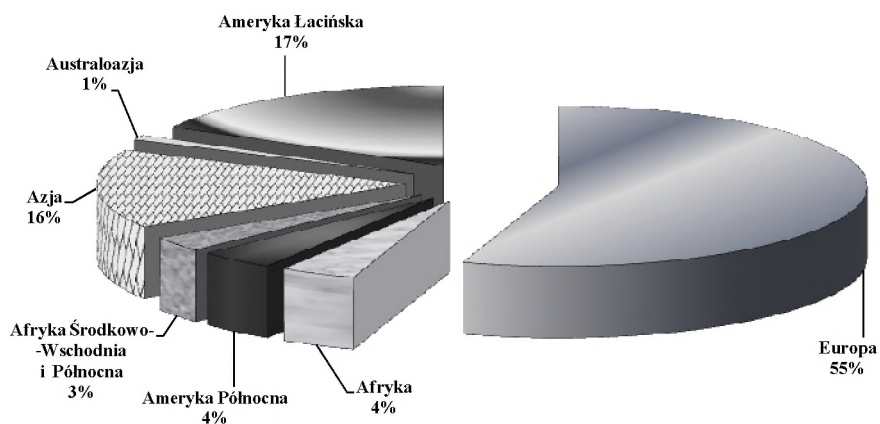
²⁶ *Reporting framework overview*, <https://www.globalreporting.org/reporting/reporting-framework-overview/Pages/default.aspx> (30.03.2014).

²⁷ *Global corporate sustainability...*

Rys. 1. Wielkość firm biorących udział w badaniu (liczba pracowników)

Źródło: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 6.

Rys. 2. Region pochodzenia firm biorących udział w badaniu

Źródło: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 6.

W tabeli 1 przedstawiono działania, które respondenci wskazali jako wymagające dalszych inwestycji zgodnie z priorytetami Global Compact.

Tabela 1

Działania w ramach priorytetów wymagające dalszych inwestycji

Priorytet	Respondenci deklarujący konieczność podjęcia dalszych inwestycji (w %)
Prawa człowieka	
Mechanizm skarg	37
Ocena osiągnięć pracownika	36
Wytuczne operacyjne podejmowanych działań	23
Siła robocza	
Programy szkoleń zawodowych	45
Sprawdzone mechanizmy weryfikacji wieku	40
Postanowienia w ramach łańcuchów dostaw	28

Ochrona środowiska	
Water footprinting (ocena zużycia wody w ramach danej gospodarki)	32
Ocena cyklu życia	31
Eko-design	25
Zwalczanie korupcji	
Sankcje względem pracowników	33
Anonimowa linia do zgłaszania korupcji	30
Spis uzyskiwanych zapłat i podarunków	22

Źródło: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 13.

Global Compact wykorzystuje wiele programów w celu zaangażowania przedsiębiorstw w podejmowanie działań w ramach priorytetów. Zaliczyć do nich można m.in.²⁸:

- praktyczne przewodniki i spisy dobrych praktyk w ramach poszczególnych priorytetów,
- inicjatywy dotyczące emisji wpływających na zmianę klimatu,
- programy dotyczące zarządzania zasobami wody,
- przestrzeganie praw dziecka w warunkach rynkowych,
- tworzenie i wspieranie lokalnych sieci i inicjatyw oddolnych.

W tabeli 2 przedstawiono przeszkody we wdrażaniu działań w ramach Global Compact z uwzględnieniem dużych oraz średnich i małych przedsiębiorstw.

Tabela 2

Przeszkody we wdrażaniu działań w ramach Global Compact

Przeszkoda	MŚP (% respondentów)	Duże przedsiębiorstwa (% respondentów)
Brak środków finansowych	39	18
Brak wiedzy	34	11
Rozszerzenie strategii przedsiębiorstwa na łańcuch dostaw	26	54
Wdrożenie strategii w poszczególnych funkcjach biznesowych	21	38
Konkurujące priorytety strategiczne	18	33
Brak przełożenia na wartość wytworzona	15	20
Rozszerzenie strategii na podmioty zależne	8	28

Źródło: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 16.

²⁸ *Ibidem*, s. 14.

Natomiast w tabeli 3 przedstawiono rodzaje podejmowanych przez przedsiębiorstwa działań zmierzających do osiągnięcia założonych celów CSR. Podane zostały dane dla 1194 przedsiębiorstw (70% respondentów), które zadeklarowały prowadzenie działań – wielkości procentowe dotyczą tylko tej grupy przedsiębiorstw.

Tabela 3

Rodzaje podejmowanych przez przedsiębiorstwa działań
zmierzających do osiągnięcia założonych celów CSR

Działania	Liczba podejmujących je przedsiębiorstw (w %)
Dostosowanie strategii biznesowej	63
Rozwój produktów i usług	56
Powiązanie inwestycji społecznych z kluczowymi kompetencjami	63
Działania mające na celu koordynowanie, a nie dublowanie inicjatyw	49
Ocena wpływu podejmowanych inwestycji i warunków lokalnych	41
Publiczne zachęcanie do podejmowania działań	60
Udział w wydarzeniach dotyczących publicznych inicjatyw	41
Wdrażanie projektów partnerskich	78

Źródło: *Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA, s. 21.

Wyniki prowadzonych badań pozwalają na sformułowanie następujących wniosków²⁹:

1. Przedsiębiorstwa powoli przechodzą z etapu deklarowania działań do ich implementacji, niemniej jest to proces powolny i wymagający ze strony przedsiębiorstw inwestycji. Zauważono, że im dłużej dane przedsiębiorstwo współpracuje w ramach inicjatywy Global Compact, tym więcej działań podejmuje w ramach wszystkich priorytetów.
2. To głównie duże przedsiębiorstwa przechodzą z etapu deklaracji do implementacji działań, w przypadku MŚP można odnotować wiele barier utrudniających im zaangażowanie się w działania w ramach priorytetów.
3. Podstawową barierą poprawy efektywności podejmowanych przez przedsiębiorstwa działań są partnerzy z łańcucha dostaw i ich niechęć do podejmowania działań w ramach priorytetów oraz trudności w ocenie stopnia efektywności podejmowanych przez nich działań.

²⁹ *Ibidem*, s. 7.

4. Przedsiębiorstwa w dużej mierze są w stanie postrzegać całościowy obraz efektów podejmowanych działań w ramach zrównoważonego rozwoju oraz wynikające z nich korzyści dla wszystkich interesariuszy.

Podsumowanie

Obserwowane we współczesnej gospodarce tendencje do pogłębiania się podziału pracy, intensyfikacji handlu i geograficznego rozszerzania się rynków, przemiany strukturalne, konkurencyjna walka o klienta – przynoszą w efekcie zmiany w działalności przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych. Firmy, które chcą osiągnąć sukces, muszą uwzględnić w swych działaniach nie tylko aspekty ekonomiczne, ale również etyczne i ekologiczne. Wzrost zainteresowania budowaniem odpowiedzialnego społecznie modelu biznesu wynika z koncepcji zrównoważonego rozwoju, rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, samoregulacji biznesu w kierunku zwiększania przejrzystości działalności gospodarczej i jej skutków, w tym ograniczenia korupcji i nieetycznych zachowań w biznesie oraz stosowania tzw. dobrych praktyk w relacjach z zainteresowanymi stronami, postępującego procesu globalizacji, który spowodował, że przedsiębiorstwa stały się ważnym aktorem międzynarodowych stosunków gospodarczych i politycznych, a podejmowanie dobrowolnych inicjatyw w zakresie CSR jest postrzegane jako dowód na przestrzeganie dobrych praktyk biznesowych.

Jak pokazują wybrane zagadnienia z raportu UN Global Compact, coraz więcej przedsiębiorstw podejmuje działalność odpowiedzialną społecznie, zwracając uwagę na społeczne i ekologiczne aspekty postępu technicznego i technologicznego. Niemniej jednak nadal występuje wiele ograniczeń i barier w tym zakresie, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw. Nie we wszystkich krajach, w tym także w Polsce, poziom świadomości dotyczący idei CSR jest równie wysoki. Dlatego tak ważne są działania podejmowane przez UN Global Compact czy Forum Odpowiedzialnego Biznesu w Polsce w celu propagowania tych idei.

Bibliografia

- Adamczyk J., *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2009.
- Adamus-Matuszyńska A., *Społeczna odpowiedzialność w sektorze bankowym*, w: *Społeczna odpowiedzialność – aspekty teoretyczne i praktyczne*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego, „Studia Ekonomiczne” nr 64, Katowice 2011.
- Adeyeye A., *Universal standards in CSR: are we prepared?*, „Corporate Governance” 2011, Vol. 11, No. 1, <http://www.emeraldinsight.com/1472-0701.html>.
- Bartkowiak G., *Społeczna odpowiedzialność biznesu*, Difin, Warszawa 2011.

- Brooks S., *CSR and the strait-jacket of economic rationality*, „International Journal of Sociology and Social Policy” 2010, Vol. 30, No. 11/12, <http://www.emeraldinsight.com/0144-333X.html>.
- Certyfikacja ISO 27001*, http://www.tuv.com/pl/poland/uslugi/systemy_zarzadzania_it_telekomunikacja/iso_27001_pl/iso-27001.html.
- Certyfikacja SA 8000 – standard CSR*, http://www.tuv.com/pl/poland/uslugi/systemy_zarzadzania/zrownowazony_rozwoj_csr/sa_8000_pl/sa-8000.html.
- Communication from the Commission concerning corporate social responsibility: a business contribution to sustainable development*, Bruksela, 2 lipca 2002, COM (2002) 347 final.
- Delchet-Cochet K., Vo L., *Classification of CSR standards in the light of ISO 26000*, „Society and Business Review” 2013, Vol. 8, No. 2, <http://www.emeraldinsight.com/1746-5680.htm>.
- European multistakeholder forum on CSR. Final results and recommendations. Final Report*, 29 June 2004.
- Global corporate sustainability report 2013*, United Nations Global Compact Office, Two United Nations Plaza, New York 2013, NY 10017, USA.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0136:PL:NOT>.
- ISO 26000*, <http://www.biznesodpowiedzialny.pl/index.php/baza-wiedzy/standardy-i-wtyczynie/1-artykuy/16-iso-26000>.
- ISO 26000*, <http://www.pkn.pl/iso-26000>.
- Kakabadse N., Kakabadse A., Lee-Davies L., *CSR leaders road-map*, „Corporate Governance” 2009, Vol. 9, No. 1, <http://www.emeraldinsight.com/1472-0701.html>.
- Lauesen L., *CSR in the aftermath of financial crisis*, „Social Responsibility Journal” 2013, Vol. 9, No. 4, <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1747-1117>.
- Nakonieczna J., *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw międzynarodowych*, Di-fin, Warszawa 2008.
- O UN Global Compact*, <http://ungc.org.pl/o-un-global-compact/>.
- Paliwoda-Matiolańska A., *Odpowiedzialność społeczna w procesie zarządzania przedsiębiorstwem*, CH. Beck, Warszawa 2014.
- Pollach I., Johansen T., Nielsen A., Thomsen Ch., *The integration of CSR into corporate communication in large european companies*, „Journal of Communication Management” 2012, Vol. 16, No. 2, <http://www.emeraldinsight.com/1363-254X.htm>.
- Promoting a european framework for corporate social responsibility*, Green Paper, European Commission, Brussels 18.07.2001.
- Reporting framework overview*, <https://www.globalreporting.org/reporting/reporting-framework-overview/Pages/default.aspx>.
- Santos M., *CSR in SMEs: strategies, practices, motivations and obstacles*, „Social Responsibility Journal” 2011, Vol. 7, No. 3, <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=1747-1117>.
- Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR)*, <http://www.mg.gov.pl/node/10892>.
- Spoleczna odpowiedzialność biznesu*, <http://www.pozytek.gov.pl/Spoleczna,odpowiedzialnosc,biznesu,464.html>.
- Standardy AA1000*, <http://www.aa1000.pl/standardy-aa1000>.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) – MYTH OR REALITY?

Summary

Modern processes such as internationalization, globalisation or regionalization together with increasing social and ecological awareness result in new challenges emerging before organizations. The ability to live up to requirements of modern business environment includes, among others, the realization of conception of socially aware and responsible organization. The success of corporate social responsibility strategy is dependent on many economic, social, institutional and cultural factors. The purpose of this paper is to present the essence of CSR, legal conditions and normalisation of CSR and CSR data selected according to the report of the UN Global Compact.

Keywords: social responsibility, ISO 26000, CSR, law factors

Translated by Barbara Kos